

פרשת
מטות-מסעי
שבת חזון
גלויון 349
תשפ"א

"וקווי ה' יחליפו כח"
הגלויון הבא י"ל
לקראת שב"ק פ'
שופטים.
סאן הקי"ש טו"א

משנת חכמים
מתורתם של רבותינו

מה היה לנו - התבוננות בחורבן • הרה"ג רבי נח קניאל שליט"א

אשר אמרה ור על ירושלים האת, ומפרש, שבר"ח אב חרב הבית. ואז צור שמחה על חרבן ירושלים.

ומבאר שם החת"ס, שעד החרבן היתה ירושלים תלויה בדיון. וביום שנשבר, תם עוונך בת ציון ומיד מתחיל נחמה. ע"כ מתחיל חדש אחר. ומביא מנהג שעד תשעה באב נקרא חדש אב. ומתשעה באב ואילך נקרא מנחם אב. ומחדש, שבודאי נחרב הבית בט' באב ומה שקרא לו יחזקאל ראש חדש, לפי שאז תם עוונך בת ציון ומתחיל חשבון חדש, לעם ישראל.

ומה עלינו לעשות? מרן החפץ חיים זיע"א, אמר למרן הגרי"ז זיע"א שאינו רואה עצה אחרת משל ר"א בסנהדרין צ"ח ע"ב. יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

אנחנו מתחילים בס"ד ספר דברים. הנצי"ב בהקדמתו לספר דברים, הנקרא גם בשם משנה תורה ומבאר ע"פ האונקלוס בפ' שופטים פתשגן אוריאת, משום כלל הספר ועיקרו בא להזהיר על עמל התורה וכל מוסרי משה רבנו בא לזה התכלית שיקבלו על עצמם עול הלמוד ומשנה תורה מלשון שינון של תורה ונזכה במהרה בימינו לגאולה שלימה.

היום: חיים ללא עבירות!

לאחר החורבן - מחיצה של ברזל, מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים (ברכות ל"ב) וביאר מו"ר, שקודם החרבן אדם היה מתפלל, ומרגיש בחוש איך תפילתו נענית.

לאחר החורבן שכינתא בגלותא. ומבאר הנודע ביהודה, כשבית המקדש קיים, כל השפע יורד לעולם בשביל ישראל, ופרורים הולכים לכל העולם.

לאחר החורבן - השפע יורד לגויים, ופרורים מתגלגלים אלינו.

עם ישראל הגדיש את הסאה, ונגזר על שונאי ישראל כליה. והקב"ה ברחמיו, הוריד אותנו ברוחניות מטה מטה והספיק עונש של כילה חמתו, בעצים ובאבנים. ויש לומר מזמור, על כך שלא כילה אותנו, ולהתאבל ולהתגעגע, על מה שאיבדנו ברוחניות.

בירושלמי מס' תענית פ"ד הלכה ה'. ישנו מאן דאמר שסובר שהעיר הובקעה בט' תמוז כפשוטו של מקרא בירמיה, ולא כמ"ד קלקול חשבונות יש כאן. ותולה את פירושו בפסוק ביחזקאל כ"ו "באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר. בן אדם, יען

המשמעות של מזמור לאסף?

ותירץ, בודאי, שהקב"ה לא ותרן, ומעניש בדיוק מה שמגיע. רק הקב"ה ברחמיו, לפעמים, במקום לתת את העונש החמור, מוריד בדרגא רוחנית, וכתוצאה מכך, אפשר להסתפק בעונש יותר קל.

בחטא העגל היו ראויים שונאי ישראל לכליון ח"ו, והקב"ה הוריד את עם ישראל בדרגא, וממילא יכול היה להוריד את דרגת הענש קודם חטא העגל, היינו בדרגא של "אני אמרתי אלוקים אתם" - ע"ז ה' ע"א שלא היינו אמורים למות כלל, ולאח"כ ירדנו ל"אכן כאדם תמותו".

קודם חטא העגל, אין כל אומר ולשון יכולה לשלט בנו.

קודם חטא העגל, אין כלל שכחת התורה.

וכל זה אבדנו אחרי החטא, וכיוון שירדנו בדרגה ונשברו הלוחות ירדה חומרת העונש.

בזמן בית המקדש היינו בדרגא רוחנית גבוהה ביותר. אנחנו נקרא השבת - צדק ילין בה - ישעיהו א' כ"ד. ומפרש רש"י - תמיד של שחר, מכפר על עבירות של הלילה. ושל בין הערביים מכפר על של

גמ' בקידושין ל"א ע"ב מספרת, שכאשר אבימי קיים מצות כיבוד אב בהידור, באביו רבי אבהו, שביקש שישקהו מים. ועד שאבימי הביא את המים, נתמנם ר' אבהו עם המים, עד שיתעורר, ובינתים זכה לדרוש את מזמור לאסף ופירש רש"י שדרש את המזמור בתהילים, "מזמור לאסף באו גויים בנחלתך" (תהלים עט)

וכי יש לומר מזמור על כך? והלא צריך להיות קינה לאסף, באו גויים בנחלתך, ודרש אבימי, שאסף אמר שירה על שכילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבביתו, ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כן לא נשתייר משונאי ישראל שריד, וכן הוא אומר - "כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון". עכ"ל רש"י.

והקשה מו"ר הגאון ר' הלל זקס צ"ל. א"כ, מדוע שלא נעשה בתשעה באב חינוג? ועוד הקשה, הלא הגמ' ב"ק נ' ע"א אומרת שאסור לומר שהקב"ה ותרן, וממ"נ, אם היה מגיע כליה חלילה לשונאי ישראל. כיצד ניתן להמיר זאת בעצים ואבנים, ואם מראש רק זה מה שהיה מגיע, א"כ מהי

הכותב ספר תורה זוכה לאריכות ימים

לעילוי נשמת
הרב משה בן הרמים הגטס ז"ל זמרת רחל זינת בת
אברהם וטובר נאל ע"ה תורת
ת.נ.צ.ב.ה.

+ זמני היום - לאופק רכסים +	
10:25	טו"ז תפלה
12:46	חצות
7:47	שקיעה
8:29	צאת שב"ק וי"ט
9:00	ר"ח
	לא אמרים פרקי אמת (רמ"א)
7:18	הדלקת נרות
5:43	נץ החמה
	סוּחַק"ש
8:20	מג"א
8:31	מג"א - 72
9:15	גרא

להערות ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1 557
לתרומות והנצחות: 054-846-8706
וב'נדרים פלוס' קופת 'משנתה של תורה'
לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

תכלית החיים,
בחירה בעיקר ולא בטפל,
איך נגיע אליו?

להארות והערות
הרב ידידיה שורץ:
ys9040@okmail.co.il
אין לעשות בחומר שימוש
כלשהו בלא רשות מהמערכת

משנת המוסר

מאוצרו של מרן המשגיח זצ"ל

מסורים לתפקידנו

ג. אדם צריך פרנסה, כי אם אין קמח אין תורה, אך זה הטפל, כשבחור לומד ובעל בית ישאל אותו מה אם תכלס', הבחור יכול לשאול האם פרנסה זה תכלס', התורה היא תכלית. אם היו שואלים בסדר אתה לומד, אך מה אם 'אמצעים', בסדר, אמצעים זו מילה, אך **תכלס' זה רק התורה** שהיא התכלית, הרי להחטול והעכבר לכולם יש פרנסה ובלא שלמדו בעממי, תיכון ואוניברסיטה, והבעל הבית אומר שצריך תיכון בגרות ואוניברסיטה, כל זה כדי שיהיה לו לבן אדם מה שיש לעכבר בלי כל המאמץ הזה.

כאמור ודאי שאם אין קמח אין תורה, ובדרך כלל היה המנהג בישראל שהיו רוב הציבור נוהגים, תורה אם דרך ארץ, אך **המצב היום שאי אפשר להיות ברחוב** וקשה מאד לקיים תורה אם דרך ארץ. טפל ועיקר הם כך שהטפל הוא אמצעי לעיקר, כן הם בדיני ברכות שטפל ועיקר זה לא שאני רוצה את זה יותר מזה אלא **הטפל הוא רק למען העיקר** ולכן הוא טפל ניפטר על ידי העיקר.

ד. גם כשאדם נמצא בתורה, התורה היא ברוך ה' מאד מגוונת. המשנה ברורה בהקדמה כותב שאף על פי שבעצם על ידי כל התורה כולה מקימים מצוות תלמוד תורה והיא חיינו, אך למעשה קודם לכל בן אדם צריך ללמוד 'אורח חיים' לדעת איך להתנהג, יש כאלו שבשביל לומדעס' הם מוכנים לוותר על כל לימוד ההלכות. לימוד ההלכות וקמח המוסר שמביאים לתשובה ומעשים טובים, הם **עיקרה של תורה**, כי צריך לימוד שמביא לידי מעשה.

אחד הגדולים אמר שאף על פי שהזמן שמקדישים למוסר הוא מעט, אך זה כמו המוח שהוא זעיר ביחס לאדם, אך כל צורת האדם תלויה בו. ההבדל בן אדם לומד מוסר ללא לומד מוסר זה הבדל תהומי.

גם בחור שלא לומד יש לו תועלת מהבחורים שלומדים, הוא שומע שיחות וכדו' הוא נמצא בחברה טובה וזה משפיע עליו, אבל אם הוא מושפע רק על ידי אחרים, זה השפעה שתקפה כל זמן שהוא נמצא בישיבה, כמו קרונות שקשורים לקטר, כל זמן שהקרן קשור לקטר אז הם הולכים יחד מהר, אך כשמנתקים אחד מהשני הקרון לאט לאט הם מפסיקים לנוע. היום רואים דבר נורא, ישנם אברכים שהיו די טובים בישיבה ומאז שיצאו להיות אברכים הם הולכים ומתייבשים, היה צריך להיות שאברך יהיה כל הזמן במצב של עליה. היום ברוך ה' הנשים לא מפריעות ולהפך הם עוזרות להיות בעליה - אם הבעל לא מקלקל אותם.

אלו בני ראובן ובני גד שעשו את העיקר טפל והטפל עיקר, למה שחיבבו נכסיהם יותר מגופו, שאמרו למשה גדרות צאן נבנה למקנינו פה תחלה ואח"כ וערים לטפנו, אמר להם משה לא תעשו כך, עשו את העיקר תחלה בנו ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם.

ובמד"ר (פכ"ט) כתוב, לב חכם לימינו - שליבו לתורה, לב כסיל לשמאלו - אלו הרשעים שליבם להעשיר. כלומר, אם אחד רוצה לשמור את כל התורה כולה, והלב שלו להעשיר וזאת השאיפה שלו, זאת לא שאיפה של צדיקים, כי אם האדם מבין שיש אדון לעולם, הוא מבין הרי שלעשות את תפקידו בעולם זה העיקר, **ולשם מה הוא זקוק** לקיים את זה האם להעשיר חוץ ממה שנצרך לעבודת ה', ולא מדברים על עושר ח"ו בעבירות, מדברים על להעשיר בממון כשר.

בימים של בן המצרים אנחנו נותנים במיוחד אל ליבנו מה אנו חסרים? וחסר לנו הרבה! את בית המקדש, את השראת השכינה, חסר לנו שכל ישראל אינם בארץ ואין לנו מלך מבית דוד - את השופטים ואת הסנהדרין, חסר לנו את עבודת בית המקדש. **למעשה מה באמת אנו יכולים לעשות?**

א. אחד הדברים הם תפילה, להתפלל יותר מעומק הלב שה' יגאל אותנו ויקבץ את נדחינו, יסיר מעלינו את עול העבדות וישיב את שופטינו, וכן את כל בקשותינו על סדר התפילה. חוץ מהתפילות, מה שאנחנו צריכים, זה להשתדל בכל כוחנו **להיות מסורים לתפקידנו** לעבודת ה'.

ב. יש את פרשת בני גד ובני ראובן, במדרש כתוב (תנחומא מטות אות ז): "מקנה רב זש"ה לב חכם לימינו וגו' (קהלת ז) לב חכם לימינו זה משה, ולב כסיל לשמאלו,

להארות והערות
הרב ישראל ארלנגר:
ia0527658778@gmail.com

אליבא דהלכתא

נידוני הלכה אקטואלים
לעורך לב המעינים

בענין המנהג לכסות הטלית קטן בט' באב

כיסוי הטלית קטן

הטור (סי' תקנ"ה ס"א) מביא בשם מהר"ם מרוטנבורג דבאשכנז נהגו שלא להתעטף בציצית בתשעה באב, ואסמכוה אקרא (איכה ב', יז) 'בצע אתמרתו', ותרגומו 'בזע פורפירה דיליה'. ופירושו הסרת הטלית [מ"ב סק"א].

וכתב הטור דמכיון שיש שרצו לקיים המנהג שלא לובשים ציצית ביום זה, ומאידך לא רצו להיות בלא ציצית. לכן בתור פשרה, היו מתעטפים בטלית קטן, אמנם מכניסים אותה תחת בגדיהם ונפסק בשו"ע סי' תקנ"ה ס"א.

[ומה שהחזו"א והגר"י קנייבסקי לא נהגו ללבוש הט"ק תחת הבגדים אלא היו מונחים כרגיל מעל החולצה. ביאר הגר"ח קנייבסקי [תורת המועדים סק"א] מכיון דהם הלכו עם חליפה שהסתירה את הט"ק וחשיב לענין זה כלבושה תחת הבגדים].

כיסוי חוטי הציציות

ולכאורה מכיון שעיקר המנהג היה שלא ללבוש טלית כלל, ורק בתור פשרה לובשים הט"ק תחת הבגדים, היה מקום לומר שגם את חוטי הציציות יכניס פנימה

לתוך המכנסיים, ועי"ז מקיים בשלימות המנהג להכניס הט"ק תחת הבגדים. וזה מפורש להדיא בלבוש [ס"ב] שכתב 'בצע אמרתו' הוא מלשון אימרה - שפת הבגד, והיינו הציציות שתלויות בשפת הבגד. והיינו שיש להסתיר הציציות שלא יראו כלל.

ברכה על הט"ק בבוקר

ולכאורה זה גם כתוב במרדכי [הלכות ט' באב סי' תרל"ז] 'ובבוקר לובש הר"מ טלית קטן שאינו נראה לעולם'. ומשמע שאין נראה הט"ק כלל כולל הציציות.

אולם למעשה העולם לא נוהגים להכניס הציציות במכנסיים שלא יראו כלל, ואולי משום דס"ל שקיום המנהג לכסות הט"ק הוא גם במכסה הט"ק בלא הציציות. וכן אפשר לפרש את מה שהמרדכי היה לובש הט"ק שאינו נראה לעולם, דהיינו דוקא הבגד עצמו לא היה נראה, אבל החוטים כן היו נראים בחוץ. [כן הביא ברבנות אפרים ח"א סי' שפ"ג].

החזקת הציציות ונישוקם בברוך שאמר וק"ש

אמנם ברבנות אפרים [שם] ובספר 'קרא עלי מועד' [פ"ח הערה ל"ד] בשם הגר"נ

משנת הלך

לקח טוב מפרשת השבוע

הדרך כיצד להרגיש את האבילות על חורבן בית המקדש

ירושלים בחורבנה, רחוקים אנו מאותה שמחה עילאית וטהורה. ואנחנו רק סחופים ודווים, כל היום נדכאים. איך לא נתאבל ונצטער בצערנו ועל צער השכינה?

כל אלה הינם דברים פשוטים, אבל האדם אינו שם לבו אליהם. כל זה נכלל בכלל החיוב הגדול להתאבל על ירושלים, ואם נעשה זאת כראוי נזכה שיתקיים בנו מאמר חז"ל (תענית ל:) "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה (בלשון הווה) בשמחתה, שנאמר (ישעי' פו) 'שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו איתה משוש וכל המתאבלים עליה'". ניתן לדייק מפתק זה שמי שאינו מתאבל כראוי על ירושלים, חסר לו באהבה עליה. לכן ה"גילו בה כל אוהביה", בא ביחד עם "כל המתאבלים עליה".

המורם מכל האמור כאן, שכל המנהגים הבאים לציין את אבל החורבן, בין באמצע השנה ובין בימי בין המצרים ותשעה באב, אם הם נעשים ללא הבנה והרגשה פנימית, אין בזה קיום אבלות. כי אבילות זוהי עבודה שלב, וכגודל ההכרה וההרגשה באבידה שבחורבן, כך יהיה גם גודל האבילות. ע"י שנתחזק בכל זה נזכה לראות בקרוב בשמחתה.

(שמות רבה ג), שהיה מקום מחוץ לירושלים שהיה נקרא "כיפה של חשבונות", מפני שכל מי שהיה צריך לעשות חשבונות ועסקים, היה עושה זאת שם מחוץ לירושלים, כי לפעמים האדם יוצא נפסד בחשבונות והוא מתעצב. ואילו בירושלים לא היה מקום לעצבות, רק לשמחה הממלאה את כל גדות הנפש.

נמצא, אם כן, שהבקשה להתחדשות המקום שבו יכפרו עוונותינו, היא חלק בלתי נפרד מהבקשה של "ויזמרון לך שירין ורחשין". כי זה גופא ענין הכפרה, שמהותה היא להביא לטהרת הנפש וזיכון הנפש החוטאת, וע"ז מגיעים לשמחה פנימית אמיתית!

כאשר נתבונן בזה כהוגן, נחוש בוודאי את גודל ההפסד שהפסדנו ע"י חורבן המקדש וירושלים. שכן אם נהיה כנים עם עצמנו, נבחין שאין שמחה פנימית בכל עניני העולם הזה. יש אמנם שמחה חיצונית וחולפת, אך לא לזה ייקרא שמחה אמיתית. וכאשר ישיב האדם אל לבו שהמקדש והכפרה העניקו לבאים בשערי המקדש שמחה אמיתית וקירבת אלקים, בבחינת "כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים".

ואילו עכשיו, כאשר שבת משוש לבנו,

המקדש, נתבונן במה שאנו אומרים בזמירות בליל שבת: "למקדשך טוב ולקודש קודשין, אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין, ויזמרון לך שירין ורחשין".

לכאורה צריך להבין, וכי זהו עיקר מה שמבכים ושואפים ומתפללים עליו במשך אלפי שנים? וכי זהו ההפסד הגדול שאין לנו מקום של "ויזמרון לך שירין ורחשין"? אילו היו שואלים אותנו למה צריכים לחכות לבנין בית המקדש, היינו אומרים בוודאי בגלל הקרבנות והכפרה המגיעה על ידם. כמו שאומרים בהגדה של פסח: "ההכניסנו לארץ ישראל לבנות לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו". כמו כן, היינו אומרים שע"י בית המקדש יהיה גילוי כבוד שמים, כפי שהיה במקדש ע"י הנסים הרבים שהיו שם מידי יום, וכן על עצם השראת השכינה שהיתה במקדש. מדוע, אם כן, אנו מדגישים בזמירות את השמחה?

ויש לומר, שהרי ירושלים כשהיתה בבנינה, נקראה (תהלים מח): "יפה גוף משוש כל הארץ". וזה היה המקום השמח ביותר בעולם. כמו שפרש"י שם, "שמי שהיה עצב על עבירות שבידו, מביא חטאות ואשמות ומתכפר לו. והוא יוצא משם שמת, וע"י הקרבנות הטובה באה לו". עוד מובא במדרש

ידועה אימרתו של הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל, אשר הטיבה לבטא את מצב רבים מבני דורנו באשר לאבל על החורבן. לפנינו, כך הוא אמר, היה ענין חורבן בית המקדש פועל עלינו פעולה עזה ומעורר בנו כאב וגעגועים. ועתה ברבות ימי היגון והשנים שחלפו "חורבן בית המקדש הורס והודש". ועל כך ניתן לומר את הנאמר בקינות: "על חורבן בית המקדש כי הורס וכי הודש, אערוך בכל שנה מספד חדש". כל זה לא פוטר אותנו כמובן מלחפש דרכים כיצד לעורר בקירבנו צער ואבילות, ולהימנות על כל המתאבל על ירושלים, בתקוה שנהיה גם בין אלה שנאמר עליהם "זוכה ורואה בשמחתה".

בנושא כאוב זה, נוכל להסתייע בדברים שאמר הגרא"ב פינקל זצ"ל והובאו בספר "משלחן רבי אליהו ברוך", וכה היו דבריו: בספר "תורת העולה" להרמ"א מובא שכאשר הפילוסוף היווני אפלטון ראה את ירמיהו הנביא מתאבל ובוכה על חורבן בית המקדש, הוא שאל אותו שתי שאלות. (א) מדוע הינך מתאבל על עצים ואבנים? (ב) לא ראוי על חכם שכמותך לבכות על העבר, מדוע אינך הינך עושה זאת? ענה לו ירמיהו אני מניח שיש באמתחתך שאלות פילוסופיות אשר לא הצלחת לפותרן, אם כן אמור לי אותן ואני אומר לך את הפתרונות. ואכן כך היה, אפלטון שאל וירמיהו השיב לו בבהירות נפלאה. כאשר אפלטון התפעל לנוכח התשובות, ושאל מאין שאבת חכמה עצומה שכזו? השיב לו ירמיהו - מהבית הגדול, אשר על עציו ואבניו שנשרפו ונחרבו אני בוכה! על שאלתך השניה, אמר לו ירמיהו הנביא, לא אוכל להשיב לך, כי אתה לא תבין.

האמת היא שגם על השאלה הראשונה, השיב לו ירמיהו רק לפי יכולת תפיסתו המצומצמת של הפילוסוף הגדול. אולם אנו יודעים את התשובה האמיתית! הרי כל השפע וכל הטוב בין בגשמיות ובין ברוחניות, בכל העולם כולו ירד לעולם באמצעות בית המקדש, וזכרו הוא עבר לכל הארץ ולכל העולם. וכאשר נחרב בית המקדש, איבדנו את כל השפע של כל הטוב אשר מילא את העולם. ולא זו בלבד, אלא נגזרו עלינו במשך השנים הארוכות מאז החורבן, גזירות נוראות ואכזריות. גלינו מארצנו ונתפזרנו בין האומות. והם גזרו עלינו גזירות קשות ומיתות משונות, וסבל רב הונחת עלינו בין בגוף ובין בנפש. זוהי הסיבה מדוע ירושלים כשהיתה בבנינה, נקראה "משוש כל הארץ", שכן היא היתה מקור השפע והשמחה לכל העולם, עד שנחרבה ואנו גלינו מתוכה.

זוהי, איפוא, הדרך הראויה להתאבל כנדרש על ירושלים. דהיינו להתבונן היטב מה היה המצב בזמן שבית המקדש היה קיים בתפארתו, ומה מאד עגום המצב כהיום הזה. על ידי זה נוכל לרכוש הרגשה בחסרונו של בית המקדש.

כדי שנבין היטב ונחוש בעומק הלב את גודל ההפסד שפקד אותנו על ידי חורבן בית

להארות והערות
הרב מנחם קלמן:
k0548541508@gmail.com

משנת הש"ר
לקחי הפרשה במשנת
הרש"ר הירש

הדרך לצדק

של תאוות בצע, וכל זה מודגש וחשוב יותר מתכונות החכמה.

לעומת זאת בדבר משה אל העם, הדגיש דוקא את חשיבות החכמה והתבונה, כיון שהעם בהסתכלות חיצונית ראה את החשיבות העיקרית בהוצאת האמת לאור על ידי כח הבירור שבחכמה ובתבונה.

ד: לאמת זו ישנה השלכה מעשית, כל שלשה כשרים יכולים לדון ואפילו הדיוטות, משום שקבלה היא שבכל שלשה יש וודאי אחד שלמד. מחמת התפשטות התורה ביו שכבות העם ברור שיש אחד שלמד ויודע לדון, לכן די בשלשה כשרים שמחמת כשרותם מחפשים להגיע לאמת, והם יגיעו אליה על ידי אותו אחד שלמד.

ידועים לשבטיכם.

ב: בהשוואת הכתובים יש לומר, שכוונת יתרו בסתימתו 'אנשי חיל' היתה לחיל וכוח בחכמה ובינה שהזכיר משה, וכוונת משה בדברו אל העם על מעלת 'ידועים לשבטיכם' היתה שהם ידועים ביראה באמת ובשנאת הצע, דברים שידועים וניכרים רק בתוך השבט פנימה.

אך עדיין יש מקום לתמיהה, מדוע יתרו דברו אל משה הדגיש את תכונות האופי, ומשה שינה בדברו אל העם והדגיש את תכונות החכמה.

ג: האמת היא, וכן ראו אותה יתרו ומשה, שעיקר החשיבות בהוצאת הצדק לאור נמצאת בתכונות האופי, כדי להוציא את האמת לאור צריך קודם כל לדרוש אותה ומתוך יראת שמים מחייבת ללא סתימת

← מדור אחרון בסדרה

בטרם יצא 'השר' לדרך, יפול קסתו מידו, ויבש הדיו. נודה על מאמרים שנכתבו בטוב טעם והרבה דעת, יצק יין ישן בקנקן חדש. חיילך לאורייתא.

א: יתרו חותן משה יעץ לו במדבר למנות דיינים אשר ישפטו צדק את העם. בדבריו הוא מונה את המעלות הנדרשות לתכלית זו 'אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע', פירט את התכונות הנוגעות ליושרה ואמון, יראת שמים אמת וריחוק מתאוות ממון, וסתם את תיבות אנשי חיל.

לא כן כשדיבר משה אל ישראל, אמר להם 'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם', פירט את מעלות החכמה המביאות לדין אמת, שהן החכמה בהכרת הדברים והתבונה בעמידה על שרשם, וסתם במעלת

אלונא דפולא

פילפול דאורייתא לעורר לב הלומדים

תגובה • הרב עמנואל צדוק

לעורר לב הלומדים ולהקיץ נרדמים, לקחתי מועד להשיב מפני הכבוד על ההשגה שנכתבה ב"משנתה של תורה" בשבת פרשת "פינחס" בנידון "ק"ש שלא ע"פ תקנת חכמים".

קראתי בכל לב את השגתו של הרב אורי דרשן ירום הודו, ועל אף דאין משיבין על הדרשן, אולם מאחר ואין נאה דורש הוא, אמרתי אינקוט נפשאי בקצירי להשיב על השגתו.

הבה נציג בפניך ידיד יקר ראיות ברורות לכל משכיל (פרט למתקש) דמצוות ק"ש נתקנה לכתחילה לאומרה בברכותיה.

הנה כי כן כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' ק"ש הלכה ג"ג) ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפנייה ולאחריה עכ"ל וכן פסק השו"ע סימן ס"ז.

והרשב"א בתשובה (סימן שי"ב) (מובא בכס"מ) נתקשה דהרמב"ם סתר משנתו בה, דהרי שיטתו בכמה מקומות: כל שנסתפק בעשיית המצווה אע"פ שהיא מן התורה וצריך לעשותה מספק, מ"מ לא יברך עליה כיון שהברכה היא מדרבנן?.

תירץ הרשב"א דהרמב"ם ס"ל דמיעיקרא כך היתה תקנה שכל שהוא קורא חייב לקרוא לכתחילה עם ברכותיה, אלא שאם תהא סיבה כענין ק"ש במקדש שאינו מברך אלא ברכה אחת, א"נ משום עסק תורה כדברי

שהיה מעביר ידיו על עיניו ומקבל עול מלכות שמים בק"ש פסוק ראשון - הא במקום אחר כשהוא קורא צריך הוא לקרוא לכתחילה בברכותיה.

והביא הרשב"א ראייה לכך מדברי הגמ' (ברכות י"ע"ב) שהמאחר לקרותה לאחר זמנה לא הפסיד הברכות ומוכח דתקנת חכמים להצמיד הברכות לק"ש (ועיי"ש עוד בדבריו המאלפים).

ונראה מדברי הרשב"א דאף שהסכים לעיקר יסוד דברי הרמב"ם דתקנת חכמים לקרוא ק"ש בברכותיה, מ"מ לא הוברר לו במה שחידש הרמב"ם דבמקום שנסתפק לו אם קרא ובירך דיחזור גם על הברכות - דיתכן דבזה חשבינן ליה כדיעבד משום חשש ברכה לבטלה, ואף שחייב לחזור על כל פרשיותיה. מ"מ לא יחזור ויברך מספק.

וראיה לכך מדברי הגר"א דבסימן ס"ז דחה בשתי ידיו את פסקי הרמב"ם והשו"ע דחוזר וקורא בברכותיה, ואילו בסוף סימן מ"ו חלק על דברי הרמ"א (שמקורו בבי"ד) דבבקר כשאומר "שמע ישראל" יכוון לצאת "ח"ק"ש מן התורה, ואף שאין חשש שיעבור זמנה שהרי לכתחילה צריך לאומרה עם ברכותיה.

ומבואר להדיא דדוקא במקום ספק אמרינן דלא יברך דדיינינן ליה כדיעבד.

אתה הראת לדעת שמדברי כלם נלמד

שלתחילה מצוות ק"ש יש לקרותה עם ברכותיה כתקנת חכמים, ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם דאפילו במקום ספק הצריכו לחזור ולקרוא בברכותיה, אלא גם לחולקים היינו דוקא בספק ומשום חשש ברכה לבטלה הא לאו הכי לכו"ע קורא בברכותיה, כפי שהוכחנו מהגר"א בסימן מ"ו, וכן נקטו הפוסקים שם כמבואר במשנה ברורה וביאור הלכה שם, וכן כתב הרא"ה בשם הרמב"ן (הובא בבי"ש).

ויש להוסיף בזה את שיטת רב האי גאון (מובא ברא"ש פ"ב דברכות וכו"כ התוספות שם) שבציבור אם לא אמר כלל הברכות לא יצא אפילו ידי ק"ש כתיקנה, ולדעת הב"ח והפרישה בדעת הטור אפילו ביחיד הדין כן (ועיי"ש בפוסקים בסימן ס' ואכמ"ל).

ואחרי הראנו ה' את כל זאת כמדומה דהרב המשיג לא עיין בדברי כראוי, ואף גם זאת לא השגיח על דבריו, ושמה תאוות הניצוח גברה עליו, דהרי המעיין ישר יחזה דהרשב"א רק כתב דברכות ק"ש לא נתקנו על ק"ש בדווקא - דוק מינה ומינה דאמנם ברכות ק"ש לא נתקנו בדווקא על ק"ש - אבל ק"ש תקנו חכמים לקרותה בברכותיה.

ויש להעיר בזה על דעת הב"י שבסימן מ"ו אימץ את המנהג לכוון לצאת "ח"ק"ש בקריאה זו שקודם התפילה ואע"פ שמפסיד לקיימה בברכותיה, ואילו בסימן ס"ז נקט

כהרמב"ם ודעימה שאפילו בספק צריך לחזור ולקרותה בברכותיה, והיאך נקט כאן להיפוך?.

והמעין היטב בב"י יגלה שאין זו קושיא, דאף שלכתחילה תקנו לקרוא בברכותיה, שאני הכא שישנה מעלה להקדים מ"ע דק"ש לזמן הנך החמה כל מה דאפשר.

נמצינו למדים דלכו"ע מצוות ק"ש לכתחילה יש לקרותה בברכותיה אלא שפעמים עלינו להעדיף משום מעלה אחרת לקרותה ללא ברכות ואלו הן:

- א. בקוראה כותיקין סמוך להנך החמה (וכהיא דמתניתין כ"ב).
- ב. במקום ת"ת דרבים (כהיא דרבי י"ג).
- ג. דאף בקוראה אחר הנך יש להקדימה ללא מאי דאפשר. (ב"י).

ד. כשחושש שמא יעבור זמן ק"ש דהמג"א אף שוודאי לא יעבור זמן ק"ש דהגר"א דיש לסמוך בזה על ע"ד הב"י והרמ"א (והסכים עמהם הא"ר).

קנצי במילים אשים כי על משמתי אעמודה דהחושש שמא יעבור זמן ק"ש רשאי לקרותה לא בברכותיה כן הוא מעיקר הדין ומ"מ יפה דנתי ונאה חקרתי והשומע ישמע, והחדל יחדל, והבוחר יבחר, ואני הנלע"ד כתבתי.

קהילות קודש

מתורת יושבי בני המדרש

דיני הקריעה על ראיות מקום המקדש • הרב דוד מטואס

דבליצקי זצ"ל דאין מועילה עצה זו לפטור מהקריעה דאנן סהדי שאין חברו מקפיד על הקריעה, וכל שאין חברו מקפיד, חייב לקרוע אפילו בבגד של חברו. אמנם משמיה דהגר"ש אלישיב זצ"ל ראיתי מביאים שמצד הדין מועיל להקנות בגדיו לחברו אך הוסיף הגר"ש שזו הערמה ואין כדאי לעשותו, אולם בפעם אחרת כשנשאל על כך אמר הגר"ש דאין לסמוך על זה שהרי סוף סוף חברו אינו מקפיד אם יקרע.

גמ"ח "חולצות לקריעה"

ולתועלת הציבור ראיתי להזכיר שקיים גמ"ח "חולצות לקריעה" הנמצא בסמוך ממש לכותל המערבי (באחת החנויות הסמוכות) ובסכום סמלי של כמה שקלים בודדים ניתן לקבל חולצה לקריעה ואת נוסח האמירה (נתבקשתי ע"י בעל הגמ"ח שלא לפרסם ברבים את שם החנות, אבל ניתן להתקשר לפלא"ש של בעל הגמ"ח ולקבל ממנו פרטים על מקום החנות, מס' הפלא": 0583250520).

הבגד העליון (כ"כ הגר"ש דבליצקי בשם הגליון מהרש"א, אך הוסיף הגר"ש שלכתחילה טוב לפשוט החליפה לפני שרואה ומתחייב). והוא הדין שיכול ללבוש חולצה על גבי חולצה ולקרוע בעליונה לפי מנהגו שנהגו לקרוע בבגד העליון בלבד.

אופן הקריעה

אופן הקריעה בבגדים שלנו כגון בחולצה מכופתרת או בתליפה: מתחיל את הקריעה משפת הבגד שלפניו (המקום שמכפתרים) כנגד החזה, וקורע מעט (יש אומרים כשיעור ג' אצבעות) לרוחב הבגד לצד שמאל כנגד הלב, ולאחר מכן ממשיך את הקריעה כלפי מטה דיינו לאורך הבגד וקורע שם שיעור טפח (8 ס"מ להגר"ח נראה, ו10 ס"מ להחזון איש), ולכתחילה יעשה את הקריעה בידו, ואם שפת הבגד קשה ואינו יכול לקרוע בידו, יכול לחתוך מעט ע"י כלי ואח"כ ימשיך את הקריעה ביד (כשיעור טפח).

להקנות בגדיו לחברו כדי להיפטר מהקריעה דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א והגר"ש

לכותל המערבי ישתדל לראות גם כיפת המסגדים כדי לצאת ידי כולם).

לקרוע בבגד העליון

יש אומרים שצריך לקרוע כל בגדיו (דעת הרמב"ם, וכן פסק השו"ע), ויש אומרים שקורע בבגד העליון בלבד (דעת רב"ד), והמנהג לקרוע בבגד העליון בלבד (כ"כ הגר"מ טוקצ'נינסקי, והגר"ש איועבראך, והגר"ש דבליצקי). והרוצה לצאת ידי כולם יפשוט החליפה קודם שרואה את מקום המקדש ויעשה את הקריעה בחולצה ויצא בזה ידי כולם, שהרי הטלית קטן פטורה מן הקריעה לדעת רוב הפוסקים, וכן הגופיה גם היא פטורה מקריעה דאינה עשויה אלא לזיעה וממלא נמצא שקרע על בגדיו החייבים בקריעה.

לפשוט החליפה לפני שקורע

אם חס מלקרוע החליפה, רשאי לפשוט החליפה אפילו אחר שכבר ראה ונתחייב ויעשה את הקריעה בחולצה שהיא כעת

הרואה מקום המקדש

כשרואה מקום המקדש אומר "בית קדשנו ונתפארנו אשר הלוך אבותינו היה לשריפת אש וכל ממדינו היה לתרבה", וקורע. (שולחן ערוך סימן תקס"א ס"ב) ואם קרע ולא אמר הפסוק, יצא ידי קריעה, אלא שביטל דינא דגמרא של האמירה (הגר"ש דבליצקי).

המקום שצריך לראות כדי להתחייב בקריעה

יש אומרים שחייב הקריעה הוא רק אם רואה את מקום העזרה ממש או את כיפת המסגד הבנויה על גבי מקום העזרה אבל אם רואה רק את חומת הר הבית אין צריך לקרוע (כן דעת הגר"מ טוקצ'נינסקי). ויש אומרים שגם הרואה את חומת הר הבית חייב לקרוע אע"פ שאין רואה את מקום העזרה ממש, ולדעה זו גם על ראית הכותל המערבי יש חיוב לקרוע שהרי רואה הוא את חומת הר הבית. (כ"כ הגר"ח גרוסברג בשם המהר"ל דיסקין, והביא שכן נהגו מקדמת דנא לקרוע בראיית הכותל המערבי. וכן דעת מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והגר"ש דבליצקי זצ"ל, אך הוסיף הגר"ש שלכתחילה כשכא

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה

מוקד שבת ברכסים לשירותכם - מרפאת סביון רח' סביון 40

שעות פעילות: ליל שבת: 18:00-20:00 | יום שבת: 8:00-12:00 | טל. 04-664-1025

